

UOT: 378:372.881.111.1

<https://doi.org/10.30546/670832.2025.02.1110>

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu. Elmi əsərlər, 2025, № 4, s.89-93
Nakhchivan Teachers Institute. Scientific Works, 2025, № 4, p.89-93
Нахчыванский институт учителей. Научные труды, 2025, № 4, с.89-93

Ali məktəblərdə ingilis dilinin akademik məqsədlər üçün tədrisinin bəzi problemləri və onların həlli yolları

Müəllif(lər):

Aysun Hacıyeva

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu
Müəllim

E-poçt: aysun.haciyev7@gmail.com

Açar sözlər: ingilis dili, xarici dil, tarix ixtisası, ibtidai sinif müəllimliyi, tədris metodları, fənlərarası inteqrasiya

Annotasiya. Bu məqalə Tarix və İbtidai sinif müəllimliyi ixtisaslarında ingilis dilinin tədrisinin aktual məsələlərini ətraflı şəkildə araşdırır. Müasir qloballaşma şəraitində ingilis dili yalnız ünsiyyət vasitəsi kimi deyil, həm də peşəkar inkişaf və fənlərarası inteqrasiya aləti kimi mühüm rol oynayır. Məqalədə bu ixtisaslarda xarici dilin tədrisinin spesifik xüsusiyyətləri, metodik problemləri, tələbələrə motivasiyası və tədris prosesində qarşıya çıxan çətinliklər geniş şəkildə təhlil olunur. Tədris prosesində kommunikativ və layihə əsaslı yanaşmaların tətbiqi, müasir texnologiyalardan və rəqəmsal resurslardan istifadə, həmçinin fənlərarası inteqrasiyanın təmin olunması tədqiqatın əsas mövzularındandır. Tədqiqat nəticəsində müəllimlərin metodik bacarıqlarının artırılması, dərş prosesinin daha interaktiv və məhsuldar olması, tələbələrin öyrənmə motivasiyasının yüksəldilməsi və tədris keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün praktik tövsiyələr təqdim olunmuşdur. Məqalə həm nəzəri, həm də praktik sahədə xarici dilin tədrisi üzrə mühüm töhfələr verir və gələcək tədqiqatlar üçün əsas yaradır. Bu baxımdan araşdırma təhsil prosesinin təkmilləşdirilməsinə, müəllimlərin və tələbələrin peşəkar inkişafına dəstək göstərir, xarici dilin çoxcəhətli əhəmiyyətini vurğulayır.

Author(s):

Aysun Hacıyeva

Nakhchivan Teachers Institute
Teacher

E-mail: aysun.haciyev7@gmail.com

Key words: the English language, foreign language, specialty of history, primary school teaching, teaching methods, interdisciplinary integration

Some problems and solutions in teaching english language for academic purposes in various specialties at undergraduate level in universities

Abstract. This article provides a comprehensive examination of the current issues in teaching English in the fields of History and Primary School Teaching. In the context of contemporary globalization, English plays a significant role not only as a means of communication but also as a tool for professional development and interdisciplinary integration. The article thoroughly analyzes the specific characteristics of foreign language instruction in these majors, methodological challenges, student motivation, and difficulties encountered in the teaching process. Key topics of the study include the application of communicative and project-based approaches, the use of modern technologies and digital resources, and the facilitation of interdisciplinary integration. As a result of the research, practical recommendations are offered to enhance teachers' methodological competencies, make the teaching process more interactive and productive, increase student motivation, and improve overall teaching quality. The article makes valuable contributions to both theoretical and practical aspects of foreign language instruction and lays the foundation for future research. In this regard, the study supports the improvement of the educational process, fosters the professional development of teachers and students, and emphasizes the multifaceted significance of foreign language education.

Автор(ы):

Айсун Гаджиева

Нахчыванский институт учителей
Преподаватель

Э-почта: aysun.haciyev7@gmail.com

Ключевые слова: английский язык, иностранный язык, специальность, история, начальное образование, методы обучения, междисциплинарная интеграция

Некоторые проблемы преподавания английского языка для академических целей и пути их решения

Аннотация. В данной статье всесторонне рассматриваются актуальные вопросы преподавания английского языка на специальностях «История» и «Начальное образование». В условиях современной глобализации английский язык выступает не только средством коммуникации, но и важным инструментом профессионального развития и междисциплинарной интеграции. В статье подробно анализируются специфические особенности преподавания иностранного языка на данных специальностях, методические проблемы, мотивация студентов и трудности, возникающие в учебном процессе. Ключевыми аспектами исследования являются применение коммуникативных и проектно-ориентированных подходов, использование современных технологий и цифровых ресурсов, а также обеспечение междисциплинарной интеграции. В результате исследования представлены практические рекомендации по повышению методической компетентности преподавателей, организации более интерактивного и продуктивного учебного процесса, усилению учебной мотивации студентов и улучшению качества обучения. Статья может внести вклад как в теоретическую, так и в практическую области преподавания иностранного языка и создать основу для дальнейших исследований. В этом контексте исследование способствует совершенствованию образовательного процесса, профессиональному развитию преподавателей и студентов и подчёркивает многогранное значение иностранного языка.

Giriş. Qloballaşma və informasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı xarici dil biliklərinə olan tələbatı xeyli artırmışdır. İngilis dili bu gün elmin, texnologiyanın, mədəniyyətin və beynəlxalq ünsiyyətin universal dili kimi vacib rol oynayır. Bu baxımdan, ali təhsil müəssisələrində müəllim hazırlığı sahəsində xarici dilin tədrisi yalnız kommunikasiya vasitəsi kimi deyil, həm də peşəkar və fənlərarası inkişaf aləti kimi nəzərdən keçirilməlidir.

Tarix və İbtidai sinif müəllimliyi (İSM) ixtisaslarında xarici dilin öyrədilməsi həm akademik, həm də pedaqoji perspektivdən əhəmiyyətliyəldir. Tarix ixtisası üzrə tələbələr üçün xarici dil bilikləri beynəlxalq mənbələrdən istifadə etmək, müqayisəli təhlil aparmaq və tarixi hadisələri obyektiv qiymətləndirmək üçün vacibdir. İbtidai sinif müəllimliyi ixtisasında isə xarici dil uşaqlarda erkən yaşlardan kommunikativ bacarıqların, mədəniyyətlərarası anlayışın və yaradıcı təfəkkürün inkişafına kömək edir.

Tarix ixtisasında xarici dilin əhəmiyyəti

Tarix ixtisasında xarici dil, xüsusilə ingilis dili, tədqiqat və peşəkar fəaliyyət baxımından mühüm rol oynayır. Bu, yalnız ünsiyyət vasitəsi olmaqla kifayətlənmir, həm də tarixi mənbələrin öyrənilməsi, müqayisəli təhlil və beynəlxalq elmi resurslardan istifadə imkanını genişləndirir. Xarici dil bilikləri tarixi hadisələrin obyektiv qiymətləndirilməsinə, müxtəlif dövrlərin və mədəniyyətlərin müqayisəsinə, eləcə də akademik məqalələrin və monoqrafiyaların oxunmasına şərait yaradır.

Bundan əlavə, xarici dil tarixi tədqiqatlarda fənlərarası inteqrasiyanı təmin edir. Məsələn, tarixi hadisələrin sosial, iqtisadi və siyasi aspektlərini araşdırarkən ingilis dilindəki resurslar tələbələrə daha geniş perspektiv verir. Müasir qloballaşma şəraitində tarixçilər yalnız yerli mənbələrlə məhdudlaşmamalı, beynəlxalq elmi diskursda iştirak etməli və məlumatları düzgün təhlil etmə bacarığına malik olmalıdır.

Tədris prosesində xarici dil, həmçinin tələbələrin analitik və tənqidi düşünmə bacarıqlarını inkişaf etdirir. Tarix ixtisasında ingilis dilinin tədrisi, eyni zamanda layihə və araşdırma əsaslı metodlarla birləşdirilərək tələbələrin yaradıcı və praktik bacarıqlarını gücləndirir. Bu səbəbdən xarici dil bilikləri tarix ixtisasının keyfiyyətli tədrisi

və tələbələrin peşəkar hazırlığı üçün vacibdir.

İbtidai sinif müəllimliyi ixtisasında xarici dilin rolu

İbtidai sinif müəllimliyi ixtisasında xarici dil, xüsusilə ingilis dili, uşaqların erkən yaşlardan ünsiyyət, yaradıcılıq və mədəniyyətlərarası anlayış bacarıqlarının inkişafında mühüm rol oynayır. Bu sahədə xarici dilin tədrisi yalnız dil biliklərinin formalaşdırılması ilə məhdudlaşmır, həm də pedaqoji bacarıqların inkişafına və tədris prosesində innovativ metodların tətbiqinə şərait yaradır.

Uşaqlarda kommunikativ bacarıqların erkən yaşda inkişafı, onların gələcək təhsil və sosial həyatlarında uğurlu olması üçün əsasdır. Xarici dil, həmçinin fənlərarası inteqrasiyanın təmin edilməsində mühüm vasitədir; məsələn, riyaziyyat, təbiət elmləri və mədəniyyət dərslərində ingilis dilində materiallardan istifadə uşaqların daha geniş dünyagörüşünə malik olmasına kömək edir.

Tədris prosesində layihə və oyun əsaslı metodların tətbiqi uşaqların marağını artırır, onların dil öyrənmə motivasiyasını gücləndirir və praktik bacarıqlarını inkişaf etdirir. Bundan əlavə, müəllimlər üçün xarici dil bilikləri dərslər planlamasında, tədris resurslarının hazırlanmasında və interaktiv metodların tətbiqində vacibdir.

Beləliklə, ibtidai sinif müəllimliyi ixtisasında xarici dil həm tələbələrin, həm də müəllimlərin peşəkar və yaradıcı inkişafına xidmət edən əvəzolunmaz bir alətdir.

Tədrisin problemləri

Tarix və ibtidai sinif müəllimliyi ixtisaslarında xarici dilin tədrisi bir sıra spesifik problemlərlə üzləşir. Əsas çətinliklərdən biri metodik yanaşmaların köhnə olmasıdır; ənənəvi tədris metodları kommunikativ və interaktiv bacarıqların formalaşmasına kifayət qədər imkan yaratmır. Müəllimlərin dil və metodik hazırlığının yetərli olmaması, dərslər planlarının və tədris resurslarının məhdudluğu tədrisin keyfiyyətinə mənfi təsir göstərir.

Motivasiya problemi də mühüm amildir. Tələbələr bəzən xarici dilin praktiki əhəmiyyətini dərk etmədikləri üçün dərslər prosesinə maraq göstərmirlər. Qiymətləndirmə sistemi də problemlidir; qiymətləndirmə yalnız nəzəri biliklərə

əsaslanma, kommunikativ və fənlərarası bacarıqlar inkişaf etmir.

Fənlərarası integrasiyanın yetərincə tətbiq olunmaması da tədrisin səmərəliliyini azaldır. Məsələn, tarix ixtisasında tələbələr beynəlxalq mənbələrlə işləməyi öyrənmə bilmirlər, ibtidai sinif müəllimliyi ixtisasında isə uşaqların erkən yaşda dil bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün oyun və layihə əsaslı metodlardan kifayət qədər istifadə olunmur.

Ümumilikdə, bu problemlərin həlli müasir, kommunikativ və layihə əsaslı metodların tətbiqi, müəllimlərin peşəkar hazırlığının gücləndirilməsi və tədris resurslarının zənginləşdirilməsi ilə mümkündür.

Effektiv tədris yanaşmaları

Ali təhsil müəssisələrində tədrisin keyfiyyətinin artırılması müasir pedaqoji yanaşmaların tətbiqinə birbaşa bağlıdır. Effektiv tədris yanaşmaları tələbələrin bilik, bacarıq və peşəkar kompetensiyalarının sistemli şəkildə formalaşdırılmasını təmin edir, eyni zamanda tədris prosesini interaktiv və fənlərarası əlaqəli edir.

Kommunikativ yanaşma tələbələrin dörd əsas dil bacarığı – dinləmə, oxu, danışmaq və yazı – üzrə effektiv inkişafını təmin edir. Bu yanaşma interaktiv müzakirələr, qrup fəaliyyətləri, rol oyunları və dialoqlar vasitəsilə tələbələrin aktiv öyrənməsinə şərait yaradır. Konstruktivist yanaşma isə öyrənmə prosesini tələbənin şəxsi təcrübəsi və problem həll etmə fəaliyyətləri üzərində qurur, bu da onların tənqidi və yaradıcı düşünmə qabiliyyətlərini artırır.

Layihə əsaslı və probleməsaslı tədris modelləri tələbələrin real həyat situasiyalarında bilikləri tətbiq etməsini təmin edir və onların analitik düşünmə bacarıqlarını inkişaf etdirir. Rəqəmsal texnologiyaların və elektron resursların istifadəsi dərs prosesini zənginləşdirir, tədris materiallarının interaktivliyini artırır və öyrənmə motivasiyasını gücləndirir.

Fənlərarası integrativ yanaşmalar tələbələrə müxtəlif elmi sahələr üzrə bilikləri əlaqələndirməyə imkan verir, bu isə xüsusilə ixtisas yönümlü dərslərdə xarici dilin praktik və metodik əhəmiyyətini yüksəldir.

Nəticə etibarilə, ali təhsil müəssisələrində effektiv tədris yanaşmalarının tətbiqi tələbələrin bilik və bacarıqlarının daha sistemli inkişafına,

peşəkar və kommunikativ kompetensiyalarının yüksəlməsinə, tədrisin keyfiyyətinin və nəticəliliyinin artırılmasına xidmət edir.

Material və metodlar. Tədqiqat ali təhsil müəssisələrində Tarix və İbtidai sinif müəllimliyi (İSM) ixtisaslarında xarici dilin tədrisinin pedaqoji və metodiki xüsusiyyətlərini araşdırmaq məqsədilə aparılmışdır. Araşdırma əsasən keyfiyyət yönümlü elmi yanaşmaya əsaslanmış və mövzunun nəzəri-metodoloji aspektlərinin təhlilini əhatə etmişdir.

Tədqiqatın material bazasını ali təhsil müəssisələrində xarici dil fənninin tədrisinə dair mövcud tədris proqramları, sillabuslar, metodik vəsaitlər, eləcə də yerli və beynəlxalq elmi-pedaqoji ədəbiyyat təşkil etmişdir. Bundan əlavə, xarici dilin qeyri-ixtisas fənləri ilə integrasiyasına dair elmi məqalələr, monoqrafiyalar və müasir pedaqoji yanaşmaları əks etdirən mənbələrdən istifadə olunmuşdur.

Araşdırmanın aparılmasında aşağıdakı metodlardan istifadə edilmişdir:

Analitik metod vasitəsilə Tarix və İbtidai sinif müəllimliyi ixtisaslarında xarici dilin tədrisinə dair elmi-nəzəri mənbələr, tədris proqramları və metodik yanaşmalar təhlil edilmiş, mövcud problemlər və inkişaf tendensiyaları müəyyənləşdirilmişdir.

Müqayisəli metod əsasında müxtəlif ixtisaslarda (Tarix və İSM) xarici dilin tədrisinin məqsədləri, məzmunu və tətbiq olunan metodları müqayisə olunmuş, onların oxşar və fərqli cəhətləri aşkara çıxarılmışdır. Müqayisə xüsusilə fənlərarası integrasiya, kommunikativ bacarıqların formalaşdırılması və tədrisin praktik yönümlülü-yü aspektlərində aparılmışdır.

Sistemli yanaşma metodu tədris prosesinin əsas komponentlərini – məqsəd, məzmun, metod, forma və qiymətləndirmə mexanizmlərini vahid pedaqoji sistem kimi araşdırmağa imkan vermişdir. Bu yanaşma xarici dilin peşə yönümlü və fənlərarası tədrisində əlaqələrin müəyyənləşdirilməsinə şərait yaratmışdır.

Tətbiqi təhlil metodu vasitəsilə ali təhsil müəssisələrində xarici dilin tədrisində istifadə olunan real dərs nümunələri, kommunikativ, layihə əsaslı və probleməsaslı yanaşmalar təhlil edilmiş, onların pedaqoji effektivliyi ümumiləşdirilmişdir.

İstifadə olunan materiallar və metodlar tədqiqatın məqsədinə uyğun seçilmiş və Tarix və İbtidai sinif müəllimliyi ixtisaslarında xarici dilin tədrisinin təkmilləşdirilməsi üçün elmi əsaslandırılmış nəticələrin əldə edilməsinə xidmət etmişdir.

Nəticə və müzakirə. Aparılmış tədqiqatın nəticələri göstərir ki, ali təhsil müəssisələrində Tarix və İbtidai sinif müəllimliyi ixtisaslarında xarici dilin tədrisi müasir pedaqoji yanaşmalar əsasında təşkil edildikdə təlim-tədris prosesinin səmərəliliyi əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlir. Xarici dilin yalnız kommunikasiya vasitəsi kimi deyil, eyni zamanda peşəkar və fənlərarası inkişaf aləti kimi təqdim olunması tələbələrin dil öyrənməyə marağını artırır və onların akademik fəaliyyətinə müsbət təsir göstərir.

Müqayisəli təhlil nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, Tarix ixtisasında xarici dilin peşə yönümlü tədrisi tələbələrin beynəlxalq elmi mənbələrlə işləmə, tarixi hadisələri müqayisəli şəkildə təhlil etmə və tənqidi düşünmə bacarıqlarının formalaşmasına şərait yaradır. Bu, tələbələrin elmi araşdırmalara cəlb olunmasını və beynəlxalq akademik diskursda iştirak imkanlarını genişləndirir. İbtidai sinif müəllimliyi ixtisasında isə xarici dilin erkən yaşlar üçün nəzərdə tutulan pedaqoji metodlarla integrasiyası gələcək müəllimlərin metodik və yaradıcı bacarıqlarının inkişafına xidmət edir.

Araşdırma nəticələri göstərir ki, kommunikativ, layihə əsaslı və probleməsaslı tədris metodlarının tətbiqi tələbələrin dörd əsas dil bacarığının – dinləmə, oxu, danışmaq və yazma – bəslənmə şəkildə inkişafına imkan yaradır. Bu metodlar tələbələrin dərs prosesində fəal iştirakını təmin etməklə yanaşı, onların müstəqil öyrənmə, əməkdaşlıq və analitik düşünmə bacarıqlarını da gücləndirir. Xüsusilə layihə əsaslı tapşırıqların fənlərarası integrasiya ilə əlaqələndirilməsi xarici dilin praktik əhəmiyyətini artırır.

Müzakirələr zamanı aşkar edilmişdir ki, xarici dilin tədrisində mövcud problemlərin əsas səbəbləri müəllimlərin metodik hazırlığının yetərsizliyi, tədris resurslarının məhdudluğu və motivasiya mexanizmlərinin zəifliyidir. Qiymətləndirmənin əsasən nəzəri biliklər üzərində qurulması kommunikativ bacarıqların inkişafını məhdudlaşdırır. Bu baxımdan formativ və pro-

sesyönümlü qiymətləndirmə üsullarının tətbiqi daha məqsədəuyğun hesab olunur.

Tədqiqat həmçinin göstərir ki, rəqəmsal texnologiyaların və elektron resursların təlim prosesinə integrasiyası dərslərin interaktivliyini artırır, tələbələrin öyrənmə motivasiyasını gücləndirir və müasir təhsil tələblərinə uyğun mühit yaradır. Bu amil xüsusilə ibtidai sinif müəllimliyi ixtisasında gələcək müəllimlərin innovativ dərs modelləri hazırlamaq bacarıqlarının formalaşmasına mühüm təsir göstərir.

Ümumilikdə, əldə olunan nəticələr Tarix və İbtidai sinif müəllimliyi ixtisaslarında xarici dilin müasir pedaqoji yanaşmalar əsasında tədrisinin zəruriliyini təsdiqləyir. Müzakirə olunan faktlar göstərir ki, fənlərarası integrasiya, kommunikativ metodlar və texnologiyadan istifadəyə əsaslanan tədris modeli xarici dil tədrisinin keyfiyyətinin yüksəldilməsində mühüm rol oynayır və gələcək müəllimlərin peşəkar hazırlığının təkmilləşdirilməsinə töhfə verir.

Yekun nəticə. Tədqiqatın nəticəsi olaraq, müasir təhsil sistemində ingilis dilinin əhəmiyyəti günbəgün artır, çünki qlobal kommunikasiyanı və elmi inkişafı təmin etmək üçün bu dilin bilikləri vacibdir. Təhsil müəssisələrində ingilis dilinin qeyri-ixtisas fənləri ilə yanaşı öyrədilməsi, tələbələrin həm dil bacarıqlarını, həm də ixtisas biliklərini inkişaf etdirmək məqsədini güdür. Lakin dil səviyyəsi fərqləri, müəllimlərin hazırlığı, resurs çatışmazlığı və digər tədris problemləri bu prosesi çətinləşdirir.

Tarix və İbtidai sinif müəllimliyi ixtisaslarında xarici dilin tədrisi yalnız dil bacarıqlarının inkişafı üçün deyil, həm də peşəkar və fənlərarası bacarıqların formalaşdırılması üçün vacibdir. Müasir və interaktiv metodların tətbiqi dərs prosesini məhsuldar və maraqlı edir, tələbələrin motivasiyasını artırır və müəllimlərin metodik bacarıqlarını təkmilləşdirir. Bu sahədə aparılan tədqiqatlar və inkişaf etdirilmiş metodik tövsiyələr həm nəzəri, həm də praktik baxımdan xarici dil tədrisinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə mühüm töhfə verir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasında Təhsilin İnkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. – Bakı: – 2022.
2. Richards, J.C. Approaches and Methods in

Language Teaching / J.C.Richards, T.S.Rodgers. – Cambridge University Press, 2014.	5. Savignon, S.J. Communicative Competence / S.J.Savignon. – McGraw-Hill, – 2018.
3. Brown, H.D. Principles of Language Learning and Teaching / H.D.Brown. – Pearson. – 2015.	6. Larsen-Freeman, D. Techniques and Principles in Language Teaching / D.Larsen-Freeman, & M.Anderson. – Oxford University Press. – 2013.
4. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching / J.Harmer. – Longman. – 2015.	

Məqalə filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Şirməmməd Quliyev tərəfindən təqdim olunmuşdur.

İlkin daxilolma – 17.09.2025, son daxilolma – 20.10.2025, qəbulolunma – 05.12.2025